

♦ כשחוש הטעם כבר לא מה שהיה...
 ♦ כך ניצל העוף מפח האשפה
 ♦ מליחת בשר קפוא
 ♦ אין למלוח בשר שעברו עליו שלשה ימים
 ♦ האם בשר קפוא נשמר בדיוק כשהיה

השבוע בגליון

♦ האם החזיר יהיה כשר לעתיד לבא
 ♦ מדוע החזיר אינו יכול להסתכל כלפי מעלה
 ♦ דג בטעם חזיר, ישוב עמנו מן הגלות
 ♦ גלגולו של מדרש
 ♦ סיפורה של חתיכת נבלה שהתגלגלה במספר סירים

דבר העורך

אני מאמין!!!

ספר החינוך מצווה תי"ט: "הכל חייבים לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה".

★ ★ ★

תכול השמים וציוץ הציפורים היוו תפאורה מיוחדת במינה למחזה המדהים שהתרחש באותו בוקר מושלם. אנשים נאספו מלא הרחוב ונדחקו זה בזה תוך כדי שהצלו בידיהם על עיניהם והרימו את ראשם גבוה ככל שמפרקתם אפשרה להם.

שם, גבוה, הרחק מעל ראשי ההמון, ניצב לוליק, היבן יקירי של העיירה, אורחם הוותיק של צמורות העצים וגגות הבתים. הוא עמד בשלווה על ריבוע פח לוהט שכיסה על פתחה האפל של ארובת המאפייה, וכך במיומנות חבל עבה וגס סביב הארובה. לפתע הוא נעלם, ולאחר דקה הגיח על גג הבית שמעבר לרחוב. המיית חילופי דברים נרגשים החלה עולה מתוך ההמון, עד שהצעירים סייעו למבוגרים למקד את מבטם במיקומו החדש של לוליק, והסדר שב על כנו.

האווירה הייתה מתוחה יותר ממחבל שנתח במקצועיות בין שני הגגות. לוליק התייצב על קצה הגג, כשסוליות נעליו מבצבצות מעבר למעקה, וכפות ידיו צמודות זו לזו בדיוק באמצע, מול החבל.

לוליק הוריד את מבטו אל הקהל ושאל, "לעבור על החבל?", מספר הנהונים רפים נשמעו מבינות האנשים. "אני לא שומע", הרים לוליק את קולו, "לעבור, או לפרק את החבל?", "תעבור, תעבור", הרע ההמון שהפך באחת שותף פעיל בביצוע הפעול.

מול עיניהם המשתאות של בני העיירה, הוכיח לוליק, כי לא לשווא הוא עמד על רגליו בגיל ארבעה חודשים, ולא לחינם התהפך על ראשו בגלל שבעה חודשים, כפי שסיפרה אמו בהתרגשות לכל מי שרק רצה לשמוע. בהשקט ובבטחה, כששלוה נסוכה על פניו, פסע לוליק על החבל המתוח, כשהוא אינו שוכח לנופך לקהל בשעה שעבר מעל ראשיהם. בסיימו את ההליכה, פרצו הנאספים בקריאות גיל ובמחאות כפיים.

היתה זו רק ההתחלה.

כשרונו של לוליק בא לידי ביטוי מובהק ומוכת, ומכאן היתה הדרך סלולה לפניו, בדרכו להפוך לאיש המסוגל לרתק המונים ולרוקן את כיסיהם.

מנהל מיוחד נשכר על ידי בני המשפחה, כדי לנווט, לווסת, לנהל ולארגן את מופעיו של הנער בעל כשרון הזהב.

כעבור זמן לא רב, פורסמו מודעות ברחבי המחוז, והכיתוב על גביהן הבטיח לקורא, כי הוא יחזה בדברים שלא ראה מעולם.

אכן כך היה.

דף קטב/חזיר מוחא דשיבוטא

האם החזיר יהיה כשר לעתיד לבא

גמרתנו מביאה ציטוט נדיר בשם אשתו של רב נחמן: "כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה, אסר לן דמא, שרא לן כבדא... חזיר, מוחא דשיבוטא...". כלומר, כל דבר שהקב"ה אסר עלינו, הא העמיד לנו תחליף במקומו. בין הדברים היא מונה את החזיר, שניתן לחוש בטעמו על ידי אכילת מוחו של דג בשם שיבוטא, שטעמו דומה לטעם החזיר.

מדוע החזיר אינו יכול להסתכל כלפי מעלה: נידון מרתק ביותר קיים בין רבותינו הראשונים, ואחריהם רבותינו האחרונים, האם אי פעם החזיר בעצמו יהיה מותר באכילה. החזיר הוא בעל החיים המזוהם ביותר והטמא ביותר, כך מגדירו היעב"ץ (בפירושו "זמרת הארץ" על פרק שירה, בסידורו "בית יעקב"), ולפיכך, החזיר הוא בעל החיים היחיד שלא נמנה בפרק שירה עם שאר בעלי החיים שנמנו בו כל אחד וזמרתו לקב"ה. היעב"ץ מציין: "ואמרו הטבעים [-חכמי הטבע-], כי אינו יכול להסתכל בשמים, וזה מחמת נפילתו בעמקי הקליפות". עובדת היות החזיר מוקצה מחמת מיאוס, הופכת את הנידון למרתק עוד יותר - האומנם בעתיד הוא יהיה מותר באכילה?

"למה נקרא שמו חזיר, שעתיד להחזיר להיות מותר": אכן, למרבה ההפתעה, היעב"ץ (שם) כותב, "ואפילו החזיר, אמרו רז"ל שעתיד הקב"ה להחזירו לנו ולהתירו!" כאשר "יעביר הקב"ה רוח הטומאה מן הארץ". גדולי ישראל נוספים מזכירים ידיעה זו כברורה ומוסכמת, כך כותב בעל ה"מרכבת המשנה" (אבות פ"ו משנה ב'): "וגם כן החזיר, כמו שאמרו ז"ל, עתיד הברוך הוא להחזירו לישראל". ה"אור החיים" (ויקרא יא/ב) כותב: "למה נקרא שמו חזיר, שעתיד להחזיר להיות מותר". הוא מסביר, כי בעתיד הוא יתחיל להעלות גירה ויהיה בעל סימני טהרה. הרדב"ז (ח"ב סי' תתכ"ח) מזכיר גם הוא מדרש זה אך הוא מסתייג מלפרש אותו כפשוטו: "וכבר נשאלתי... שאמרו... שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל", והוא משיב "לא שיותר להם בשר חזיר חס וחלילה", אלא שיהיו ישראל יושבים בארצם שאננים ושלווים, כאילו אין דבר בעולם שאינם רשאים לעשותו.

דג בטעם חזיר, ישוב עמנו מן הגלות: דברי המדרש הללו היוו דבר פלאי כל כך, עד שבעל ה"אור יקרות" (מדרש רבה, פתיחה לאיכה פ"ד) מנסה להבין את המדרש על פי גמרתנו. בזמן שאבותינו גלו מארצנו, נדדו עמם מאות מינים של דגים, חגבים ועופות, וכולם חזרו עמם בשובם מגלות בבל, אך דג אחד לא שב עמם מפני חולשתו (עיי' "ענף עץ אבות" שם), הלא הוא... השיבוטא שטעמו כטעם החזיר. יתכן, הוא אומר, שלעתיד לבוא, בשב ה' את שיבת ציון, ישוב גם ה"שיבוטא" למקום גידולו, וזו היא הכוונה שלעתיד לבוא יהיה ניתן לאכול חזיר.

היו מגדולי ישראל שטענו, כי מדרש זה לא היה ולא נברא, חכמינו ז"ל מעולם לא אמרו שלעתיד לבוא הקב"ה יתיר את החזיר (בעל "סדר הדורות" ב"ערכי הכינויים" אות ח' - חזיר, בעל ספר המצרץ, ספר קדמון לר"מ קוניץ").

גלגולו של מדרש: לאחר כל אלו, מעניין להיווכח כי רבינו בחיי (ויקרא, שמיני י"א), שחי לפני כשבע מאות שנה, וככל הנראה חיבורו לא הופץ במקומותיהם של גדולי ישראל שעסקו בזמנו בנידון, כותב כיצד התגלגל 'מדרש' זה אל חיי אומתנו. מלכות אדום, מכונה לא פעם 'חזיר'. במדרש תנחומא יש מספר נוסחאות, מה טעם וסיבה לדבר,

לעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר בויאר ז"ל**

בן יעקב ורבקה רחל הי"ד נלב"ע כ"ג באייר תשנ"א

מרת **אסקה בויאר ע"ה**

בת מיכאל וחנה אלטשולר ז"ל נלב"ע ט"ו בתמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י ידידנו הר"ר **יעקב ומרים בויאר** ומשפ' שיחי' ר"ג

לעילוי נשמת

הר"ר **אליהו יחיאל מירון ז"ל**

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע י"ט אייר תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידנו משפחת **מירון** שיחי - תל אביב

ואחת הנוסחאות גורסת: "שעתיד הקב"ה להחזירו לנו". כותב רבינו בחי "וההמון מבינים שהחזיר יהיה טהור לישראל", אך האמת היא, כי כוונת המדרש היא שאדום מכונים חזיר, מלשון חזרה, שהקב"ה עתיד להחזירם לעם ישראל - בעוד שבתקופת הגלות הם ניתבו את כוחותיהם להציק לעם ישראל, לאחר ביאת המשיח, יחזירם הקב"ה לשרתנו.

דף קיא/ב קדירה שבישל בה בשר

סיפורה של חתיכת נבלה שהתגלגלה במספר סירים

בסוגיות בהן אנו עוסקים בתקופה זו, אנו לומדים על כך שטעמו של מאכל בטל בשישים, מפני שהוא אינו מסוגל להשפיע טעם מורגש על מאכל אחר הגדול פי שישים ממנו. במאמר הבא, נכניס את מצקתנו למספר סירים שאירעה בהם תערובת איסור והיתר, ותוך כדי כך תעלה בליבנו תמיהה גדולה ועצומה, עד אשר ניישבה על ידי הסברו הנהיר של ה"חזון איש" זצ"ל (סי' ל"ג ס"ק ב').

גוש נבלה בודד מסוגל לאסור סירים רבים: מעשה בחתיכת בשר נבלה שנפלה לסיר בשר כשר, ולאחר בדיקה מעמיקה התברר, לצער הרב של בעל הסיר, כי תכולת הסיר אינה פי שישים מגודלה של חתיכת הנבלה, ולפיכך, כל הסיר נאסר באכילה. אין מה לעשות. לרוע מזלו של בעל הסיר, בעודו אוזח בידו את חתיכת הנבלה ומספר לבני משפחתו על שאירע, היא החליקה מידו וצנחה לתוך סיר בשר נוסף... ובדיקה קצרה העלתה, כי גם תכולת הסיר הזה אינה פי שישים מחתיכת הנבלה. הרמ"א (י"שולחן ערוך יו"ד סי' צ"ח סעי' ד') פוסק, כי תכולת שני הסירים אסורה באכילה!

האם הנבלה מפרישה טעם ללא גבול? הקדשת מעט מחשבה למקרה זה, תעלה פליאה עצומה בליבו של המתבונן. הגע עצמך, אם תכולת שני הסירים הללו היתה מרוכזת בסיר אחד, הכל היה בא על מקומו בשלום, משום שבשניהם גם יחד יש פי שישים ויותר מחתיכת הנבלה, ואנו יודעים, כי מאכל אינו יכול להשפיע טעם על כמות המרובה ממנו פי שישים ויותר. במקרה שלפנינו, אסרנו לאכול את תכולת הסיר הראשון, מפני שהוא בלע את הטעם שהופרש מחתיכת הנבלה. הוי אומר, שחתיכת הנבלה כבר הפרישה טעם מתוכה, ולא נותר בה טעם כפי שהיה בה בתחילה. מעתה, כאשר היא נפלה לסיר השני, הרי היא בעלת טעם טפל, זניח ובלתי משפיע; מדוע, איפוא, כאשר היא צנחה אל הסיר השני, אנו מתייחסים אליה כאל חתיכת נבלה בימי עלומיה.

שאלת שלשת הסירים: שאלה דומה לזו, ולא פחות מתמיהה, היא 'שאלת שלושת הסירים'. נניח ששלושה סירים גדושי בשר, ניצבים במקום מסוים, ושלוש חתיכות קטנות של נבלה נפלו לתוך הסירים, חתיכה אחת לכל סיר, ותכולת כל סיר היא פי מאה מן הנבלה, הרי שלא נוצרה כל בעיה. כעת, אם יוציאו את חתיכות הנבלה מתוך הסירים וישבו ויכניסו אותן לתוך הסירים, עדיין לא נוצרה כל בעיה, אנו לא נתייחס למקרה זה כאילו לכל סיר הוכנסו שתי חתיכות נבלה, שהרי אותה חתיכה עצמה נכנסה פעמיים לתוך אותו הסיר, וטעמה לא הוכפל.

והנה, אם רק יתבלבלו היוצרות, ובמקום להחזיר כל חתיכת נבלה אל הסיר שממנה הוצאנו אותה, נחליף בין הסירים, וניתן בכל אחד מהם את חתיכת הנבלה שלפני כן נפלה בסיר האחר, פוסק ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' צ"ט סעי' ו'), כי תכולת הסירים אסורה באכילה, משום שאנו מתייחסים למקרה זה, כאילו לכל אחד מן הסירים נפלו שתי חתיכות! מהו ההסבר לכך, כיצד ניתן להבין זאת?

ובכן, התשובה פשוטה עד מאד. איש אינו יכול לדעת באיזה סיר חתיכת הנבלה פלטה את טעמה, ומשכך, מחמת הספק כל הסירים אסורים, שמא באחד מהם שתי חתיכות נבלה פלטו את טעמן.

האומנם כן? כל עוד מדובר בשני סירים, ספק זה מובן ותקף. ברם, כאשר מדובר בחתיכת נבלה שנכנסה ויצאה לתוך שלושה וארבעה סירים, הרי שיש להתיר את אכילת כולם, שכן, ברור לנו כי חתיכת הנבלה לא פלטה את טעמה כי אם באחד הסירים, ורוב הסירים כשרים, ומשכך, יש להכשיר את תכולת כל הסירים, מדן ביטול ברוב!

גדר איסור תערובת - עד שלא מוכח אחרת, האיסור וודאי: מכח שאלה זו ודומותיה, ה"חזון איש" זצ"ל הניח יסוד חשוב ביותר בהלכות תערובת. כאשר חז"ל אסרו אכילת תערובת היתר ואיסור, הם לא העמידו את דבריהם על הספק, הם לא קבעו כי מאחר שאין בהיתר שישים כנגד האיסור, אזי יש להסתפק שמא טעם האיסור התפשט על פני ההיתר והוא מורגש בו. אלא הם קבעו, כי נטל ההוכחה מוטל על המבקש לאכול את התערובת, ועד שלא יוכח מעל לכל ספק, כי טעם האיסור לא התפשט, יש להתייחס אל כל מקרה כאילו הוא וודאי. כך היה גדר האיסור.

מעתה, גם כאשר חתיכת בשר טרף נפלה לעשרות סירים, בזה אחר זה, עד שלא נדע באיזה סיר היא הפרישה את טעמה, שומה עלינו לאסור את כל הסירים מחמת חשש, שמא דווקא בסיר פלוני היא פלטה את טעמה.

דף קיא/ב ליטעמי קפילא ארמאה

הרב שסמך על היהודי שסמך על הגוי

זמן קצר לפני השעה היעודה, הופיע לוליק בקצה הרחוב, ישוב על מרכבה ססגונית, ובעוד סוסי המרכבה שועטים, ניתר לוליק ממקומו, דילג על ראשו של גברתן מיומן שהוכן היטב למשימתו, ובתום סדרת קפצוצים מרשימה, ניצב לוליק בראש הגג, נכון ומזומן.

הכרזו הודיע כי לוליק יפסע על החבל כשהוא נושא בידיו תרנגולת מקרקרת, ועל ראשו ביצת בת יענה. שריקת התפעלות נפלטה מפיו ההמונים, ולוליק התגלה במלוא כשרונו ליצירת קשר בלתי אמצעי עם הקהל.

הוא פנה אליהם כנואם וותיק ורגיל, סיפר להם על חייו בכפר לצד הסוסים והחמורים, הקהל היה מרותק, על אותו יום שבו נפלט מבית הספר, הקהל היה משועשע, על אותו יום שבו סבו וסבתו נפטרו באחת, הקהל היה עצוב, ועל אותו יום שבו הלך לראשונה על חבל, הקהל היה נרגש.

כמוני כמובן, הכרזו לוליק בפאתוס, והניח את ידיו על חזהו ומיד פרש אותן בתנופה לעבר הקהל. רגשותיו כרגשותיהם, מאוויי כמאווייהם, והוא הנמיך את קולו, ופחדו כפחדם. אודה על האמת, אני מפחד מאד. החבל, כפי שאתם רואים, נמתח בגובה רב מעל הקרקע, ואם אפול, חלילה, הוכיך לוליק את ראשו, אתם תלו אותו בתהלוכה קודרת למנוחתי האחרונה.

איש לא דיבר. **לכן**, המשיך לוליק בקול מהסס, החלטתי שלא אעלה על החבל. אני מפחד.

קריאות עידוד החלו בוקעים מן ההמון, ועד מהרה הן הפכו לקצובות ורועמות, ההמון ניסה לשלח את דמיונו ולעודד את רוחו, "אל תפחד, אל תפחד", שאג ההמון. אנשים מיוזעים נזפו בדיהם באגרופים קמוצים, נערים וילדים צווחו בהיסטריה, "אל תפחד, אל תפחד".

לוליק כבש חיוך נסתר, הכל פעל כמתוכנן. הוא הרים את ידיו אל על, והקהל השתק באחת. "לעבור על החבל?" שאל בהתרסה, והקהל השיב בסחרור חושיים, בשאגות אדירות שהתגבשו לרעם אדיר שהכה בקצב, "תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר-ר". תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר-ר. ההמונים נעו מצד לצד, לפי קצב, "תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר-ר".

"כבשתם את ליבי" התוודה לוליק בבת צחוק, והקהל השיב לו בחיוכים רחבים. "באמת לא ציפיתם לזה, תודה רבה לכם, חיוקתם אותי". **לוליק** עבר על החבל, התרנגולת בידיו, מקרקרת בפחד, וביצת בת היענה על ראשו, לא זעה ולא נעה.

מיני אז, הפכה קריאת ההמונים, "תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר-ר", לסמלו המפורסם של לוליק. לוליק השכיל לשלב את הקהל ולתת להם את התחושה שהצלחתו היא הצלחתם וכשלונו הוא כשלונם. זו היתה הסיבה שבכל ההופעות שלו עמדו המונים ואימצו את מיתרי קולם בקריאות קצובות "תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר-ר". הוא היה עולה על הגג ופונה אל ההמונים, "אתם מאמינים שאצלי, שלא אפול?", והם היו משיבים ב"כן" רועש כתופי מלחמה, ומיד פוצחים בקריאת העידוד המפורסמת ביותר, "תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר-ר".

חלפו שנים, ולוליק לא חדל להפתיע את הצופים. מהופעה להופעה הוא השתכלל וחיידש. את התרנגולת המקרקרת ואת ביצת בת היענה הוא זנח זה מכבר. עתה היה מהלך על חבל נטוי, כשנחש כרוך על ראשו, אש אוזות בקצה שרולו, ועקרב עצבני מתנהל על החבל מאחוריו.

הקהל היה מהופנט. אותו יום הבטיחו המודעות, כי זו תהיה ההופעה האחרונה של לוליק בשנה הקרובה. המונים, עשרות אלפים, נאספו בעמק הרחב שבין שני ההרים שססגוניותם נצבעו באדום בוקח. פועלים מותשים חזקו פעם נוספת את חיבורי החבל שנמתח מפסיגה לפסיגה, ובדיקו בשעה היעודה הופיע לוליק, צוחק כתמיד, וסיפר להם, כי היום הוא עומד לעבור על החבל, כשעיניו עצומות וכסא בידיו.

לא עלה בידו להשקיט את ההמון. הם התרגשו כפי שלא חוו מעודם. לוליק אינו חדל להפתיע. לאחר דקות ארוכות השלך הס, ולוליק מיקד את מבטו הרחק לעבר האופק, בשעה ששקל את דבריו.

"האם, האם אתם מאמינים שלא יאונה לי כל רע, בעודי פוסע בעיניים עצומות, וכסא ביד?

מאמינים? "כן" עצום ורב, בשל קולות וגוונים נישא מכל עבר ומילא את העמק. "אתם מאמינים? בטוחים", הקהל נענה לאתגר, ושגת "כן" אדירה הרעידה את הקרקע, ומיד החלו להשמע הקריאות המוכרות שאיחדו את ההמון לדבוקה אחת. תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר. תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר. תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר. על כתפי הוריהם, אנשים טיפסו על כל סלע ואבן, כדי לצעוק בקול רם יותר, תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר, תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר. לא היתה כקריאה הזו מאז החל לוליק להופיע כלולין. הוא היה נרגש עד דמעות. עשרות אלפי אנשים עמדו והריעו לו ממושכות, והביעו בו את בטחונם, תעבור, לוליק, ת-ע-ב-ו-ר.

לפתע חלפה במוחו מחשבה חדה כתער. הוא הרים את ידיו בתנועה חדה, ונופף לקהל שיחדלו מן הצעקות.

רפויי כח, צמאים ומותשים, הקשיבו האנשים לשאלתו המפתיעה של לוליק.

- **"קירי"** תודה לכם על האמון הרב שהבעתם. אני מאמין לכם שאתם מאמינים שאצליח לעבור את החבל, בעיניים סגורות וכסא בידי. לכן, רציתי לשאול אתכם, מי מכם מוכן לשבת על הכסא שאשא בידי בעת שאעבור על החבל? **שקט.**

- **"מי???"**, רעם קולו של לוליק בזעם. **קולו** הדקיק של זאטוט נשמע צועק "אני", אך הוא הושתק בחבטה על ידי אביו. "השתגעתי?".

- **"מי"** מאמין ומוכן להצטרף? לוליק שאג בחימה ובחרון.

ההמונים הרכיבו את ראשם בבושה.

איש אינו מאמין.

★ ★ ★

אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים...

אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד...

אני מאמין...

אני מאמין...

אני מאמין...

"אני מאמין באמונה שלמה שכל התורה המצויה עתה בדישן היא הנתונה למשה רבינו עליו השלום"

ובתורה הזו כתוב לאמר:

"הכל חייבים לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה."

"אני מאמין" משמע, אני מוכן ומזומן לפעול לפי אמונותי.

יהודי יקר, קבע עיתים לתורה.

.....
המנויין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מסר השכל, זומזם לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטרם זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....

ברכת התורה העורף
דף קזב אוכל מחמת מאכיל

פנינים

לא לחינם, כותב בעל ה"פנים יפות" (בראשית כ"ה), עשו הרשע ביקש (שם) "הלעיטני נא מן האדם האדם". שכן, יעקב אבינו מיאן להגיש אוכל לעשו, משום שאין לתת לחם לזה שאינו נוטל את ידיו. לפיכך עשו ביקש, הלעיטני נא, הכנס את המאכלים לתוך פי, משום שהוא סבר, כי במקרה זה, האוכל אינו זקוק לנטילת ידים...

דף קח/ב לא תבשל גדי בחלב אמו
אברהם אבינו הקפיד על הרחקות בין בשר וחלב

ידוע מאמר חז"ל (יומא כ"ח/ב ועוד): "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה אפילו עירובי תבשילין". יש מפרשים שאין הכוונה למצות **עירובי תבשילין** אלא **לתבשילים מעורבים**; כלומר, הוא לא אכל בשר מעורב בחלב, ואף לא חלב אחר בשר, אלא רק חלב ואחריו בשר כמו שנאמר "ויקח חמאה וחלב" ואחר כך "ויבן הבקר אשר עשה" (דעת זקנים מבעלי התוספות, וירא).

ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' צ"ב סעי' א') פוסק: "כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח, טועם העובד כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת, אפילו בפחות מששים".

פסק הלכה זה מבוסס על גמרתנו. כידוע, מאכל טרף שהתבשל עם מאכל כשר, אוסר את המאכל הכשר, אלא אם כן המאכל הכשר הוא פי ששים בגודלו מן המאכל הטרף, ואזי המאכל הכשר מבטל את המאכל הטרף. גמרתנו מוסיפה, כי ניתן לתת ל"קפילאה ארמאה" -טבח נוכרי- לטעום מן המאכל הכשר כדי לשמוע את חוות דעתו, אם מורגש בו טעמו של המאכל הטרף.

כשחוש הטעם כבר לא מה שהיה...: היתר זה אינו גורף, ויש לו מספר סייגים, ביניהם הגבלה מעניינת המובאת ב"דרכי תשובה" (סי' צ"ב ס"ק ז'), כי אין לסמוך על טעמו של ישיש שמלאו לו שמונים, משום שזקן עם הארץ ובעל חטא, מאבד את חוש הטעם בגיל זה... כמו כן, ניתן לסמוך גם על נוכרי שאינו טבח, ובתנאי שלא יידע שמסתמכים עליו, אלא יאכילוהו לפי תומו את המאכל (עיי' "שולחן ערוך" יו"ד סי' צ"ב סעי' א' וסי' צ"ח סעי' א', ושי"ד שם ס"ק ב').

הרמ"א - נהגו שלא לסמוך על טעימת נוכרי: הרמ"א (שם) מוסיף על דברי ה"שולחן ערוך" הגהה קצרה: "ואין נוהגים עכשיו לסמוך על נכרי ומשערינן הכל בשישים" (בטעמו של דבר עיי' חידושי רעק"א איגר בשו"ע שם). האשכנזים, איפוא, נהגו להחמיר שלא לסמוך על המובא בגמרתנו, שניתן לתת לנוכרי לטעום מן המאכל.

האם ניתן לסמוך על יהודי: טרם נעמוד על צדדי המחלוקת, נציין מחלוקת נוספת בין הפוסקים והיא, האם לדעת הרמ"א ניתן לסמוך על יהודי שטעם את התבשיל וחיווה את דעתו כי אין בו טעם אסור (שי"ד שם ס"ק ה' ועיי"ש ב"פתיחי תשובה" ס"ק ג').

היאך יתכן שיהודי יאכל מאכל ספק טרף כדי לעמוד על טעמו? ובכן, האפשרויות לכך כה רבות, למשל, יהודי שאסר על עצמו בנדר לאכול מאכל מסויים, ומאכל זה נפל לתוך תבשילו. כל היהודים אינם מנועים מאכילת תערובת זו, ולפיכך, כל אחד, לבד מן הנודר רשאי ויכול לבדוק את המאכל (שי"ד שם).

לפנינו שתי מחלוקות, האחת אם ניתן לסמוך על טעימת נוכרי, והשניה, לדעת האוסרים, אם ניתן לסמוך על טעימת יהודי. בספר "בדי השולחן" (סי' צ"ח ס"ק ד') מביא הסבר מעניין ביותר למחלוקות אלו.

חוש הטעם כהה במהלך הדורות: ראשית, נברר, מדוע הרמ"א החמיר שאין לסמוך על נוכרי. בעל ה"מנחת כהן" זצ"ל (ח"א סוף פ"ז) כתב, כי מחמת סיבות שונות, פחתה האמינות של העכו"ם, וממילא לא ניתן לסמוך עליהם כאשר הם מחווים את דעתם לגבי טעם המאכל. ואילו מדברי בעל הלבוש (הביאו השי"ד) עולה, כי הרמ"א הורה כן, לאחר שבמשך השנים כהה כושר ההבחנה של בני האדם, ושוב אין מומחים עד כדי כך שיש באפשרותם להבחין בטעם קלוש המעורב במאכל.

מעתה, כאשר נבקש לבדוק אם ניתן לסמוך על טעימת יהודי נמצא, כי הדבר תלוי בשני ההסברים הנזכרים. שכן, אם הוראתו של הרמ"א מבוססת על חשד לאי אמינות, הרי שבנוגע ליהודי חשש זה אינו קיים. ברם, אם חושי הטעם של בני האדם איבדו מזוהרם, אין הבדל בין יהודי לנוכרי, לשונם של הכל תפלה משל אבותיהם. להלכה, בדיעבד ניתן לסמוך על טעימת ישראל ("בדי השולחן" שם).

כך ניצל העוף מפח האשפה: משהגענו עד הלום, בלתי ניתן להתעלם מהברקה גאונית המיוחסת לגאון מטעפליק, רבי שמשון אהרן פולנסקי זצ"ל, ששימש כרבה של שכונת בית ישראל בירושלים לפני שנים רבות.

באחד הימים הובא לפניו עוף כשר, שהתבשל בטעות עם מאכל טרף. מאחר שהאשכנזים נוהגים שלא לסמוך על נוכרי שיטעם את העוף ויאמר אם טעם המאכל הטרף מורגש בו, ברור היה לכל, כי איש לא יזכה ליהנות מן העוף. ברם, להפתעת הכל, הגאון מטעפליק הורה לתת חתיכה מן העוף לנוכרי, כדי שיטעמנה. לכשדווחו לו כי הנוכרי אמר שאינו מרגיש טעם שונה בעוף, הורה הגאון לתת חתיכה מן העוף ליהודי בן עדות המזרח, אשר רשאי לאכול מן העוף לאחר טעימת הנוכרי, שהרי לדעת ה"שולחן ערוך", גם בימינו סומכים על טעימת נוכרי. מעתה, לאחר שהיהודי יאכל מן העוף ויצהיר כי אין בו טעם שונה, גם האשכנזי בעל העוף יהא רשאי לאכול ממנו, שהרי יהודי טעם אותו והצהיר כי לא השתרבב אליו כל טעם שונה... ("מאור השבת", ח"ב, עמ' תקל"ה). [כאמור, הוראה זו מיוחסת על פי השמועה לגאון מטעפליק, אך השמועה אינה מבוססת דיה כדי לסמוך עליה כפסק הלכה].

דף קיג/א אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה

מליחת בשר קפוא

אחת הפעולות הנדרשות להכשרת בשר לאכילה, היא המליחה. לאחר שחיטת בעל החיים, בדיקתו וניקורו, יש למלוח את בשרו "יפה יפה" כלשון גמרתנו. ראוי לציין, כי יש אומרים ("בית יוסף" יו"ד סי' ס"ט אות י"ט בדעת הגאונים) שהמלח אינו מוציא את כל הדם, אך הוא גורם לכך, שכל הדם שהיה עשוי לצאת בשעת בישול הבשר, ייצא עם המלח, ואילו הדם שנשאר ולא יצא, אינו אסור באכילה, שכן, הדם שנאסר באכילה הוא זה שפרש מן האיברים. ויש חולקים (עיי' פ"מ"ג בפתיחה לה' מליחה ד"ה העיקר ה' בשם הרשב"א) וסוברים, כי המליחה מוציאה את כל הדם הנמצא בבשר, והדם היוצא לאחר מכן אינו אלא 'מוהל' הנראה כדם. לכל הדעות, בשר שלא נמלח והתבשל, נאסר באכילה, משום

שהדם נפלט ממנו בשעת הבישול והפך לדם אסור, ולאחר מכן הוא שב ונבלע בבשר. הקבלה המסורה בידנו, כי בשר שנמלח לא יפלוט דם בשעת בישולו, מתייחסת לבשר ומלח במצב טבעי, אך כל שינוי בטבע או בתנאי אחזקתם, דורש בדיקה מדוקדקת, אם אין בכך כדי לערער את הנוסחה המקובלת, כי בשר מלוח אינו פולט דם בשעת הבישול. נידון זה התעורר ביתר שאת כאשר החלו לשנע בשר קפוא ממדינה למדינה, והפוסקים דנו בנושא בהרחבה, כדלהלן.

אין למלוח בשר שעברו עליו שלשה ימים: על כך ששינוי במצבו של הבשר מגביל את פעולתו של המלח, אנו למדים כבר מהוראת הגאונים (נ"תשובות הגאונים", הובא בטור יו"ד סי' ס"ט), כי אין טעם למלוח בשר שעברו עליו שלושה ימים מעת שחיטתו, שכן, דם בעל החיים התייבש והמלח אינו מסוגל לשאוב אותו, ואזי, בשעת הבישול, הוא ישוב להיות נוזלי, ייצא מן הבשר וישוב אליו, ויאסור אותו. הוראה זו נפסקה להלכה (י"שולחן ערוך" יו"ד סי' ס"ט סעי' י"ב). הרשב"ש (שו"ת סי' תקס"א) מוסיף, כי גם מן הגמרא (כתובות ע"ב) מוכח כן, שהרי היא קובעת כי מכה בבשר מגלידה לאחר שלושה ימים (ראה בשו"ת "יביע אומר" יו"ד ח"ב סי' ד', ח"ז סי' ד', בדבר חילוקים שונים בין הנידון לראיה).

האם בשר קפוא נשמר בדיוק כשהיה: כאשר הפוסקים נדרשו לדון לגבי בשר קפוא, השאלה שעמדה בפניהם היתה, אם הקפאת בשר משמרתו בדיוק באותו מצב שבו היה נתון בעת הקפאתו. שאלה זו היתה אקטואלית מאז ומעולם בארצות הקור, שבהם ניתן היה להקפיא את הבשר בימות החורף (עיי' "ערוך השולחן" שם סי' ע"ט), והיא התעוררה ביתר שאת עם השינוע המסחרי של מוצרי מאכל קפואים מחוץ לחוף, ביניהם בהמות שנשחטו בארץ נכר, הוקפאו על כרעיהן ועל קרביהן, ללא ניקור ומליחה, והובלו לארץ היעד, שם הופשרו. מאחר שמרגע שחיטת הבהמות ועד למליחתן חלפו ימים רבים, התעוררה השאלה אם ניתן למולחן, שהרי חלפו שלושה ימים מעת שחיטתן. מרבית גדולי הפוסקים בשמונים השנים האחרונות התייחסו לשאלה זו ופלפלו בה רבות, והדעות חלוקות. רבים הם המתירים למלוח בהמות אלו, שכן, לדעתם, ברגע הקפאתן, משתמר מצבן כפי שהיה בשעת ההקפאה, הדם אינו מתייבש יותר. מעתה, עם הפשרתה, לפנינו בהמה במצב של בהמה שנשחטה לפני יום אחד בלבד, ומותר למולחה ולאוכלה (י"שולחן ערוך" שם, ועיי' שו"ת שרידי אש"י ח"ב סי' י"ד).

יש מן הפוסקים, שביקשו לאסור מליחת בשר שהיה קפוא, מחשש שבמהלך ההקפאה, חלו אי אלו שינויים בבשר, אם גם בלתי מורגשים בעליל, ומניין לנו שבכוחו של המלח להוציא את כל הדם הנדרש מבשר זה שעבר תהליכים שאינם טבעיים לו (עיי' שו"ת "ישכיל עבדי" ח"א יו"ד סי' ג', ועיי' "מנחת יעקב" סי' י"ד, הובא ב"באר היטב" סי' ס"ט ס"ק ח'). יש לציין, כי רבים וגם טובים (עיי' שו"ת "שבט הלוי" ח"ב סי' כ"ה) משתדלים להימנע מאכילת בשר שנמלח לאחר הקפאתו, גם מחמת בעיות נוספות הכרוכות בהקפאתו (עיי' שו"ת "ישכיל עבדי" שם), ביניהן, שההקפאה עלולה להצמית את כלי הדם ולמנוע מן הדם להיספג אל המלח [ראה בהרחבה בגליון 257, מאמר "מריטת נוצות לאור ההלכה"]. להלכה, הורה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"א סי' כ"ז) כי לכתחילה יש להימנע מכך, אך בדיעבד ניתן לסמוך על המקילים, ובלבד שהבשר הוקפא באופן מוחלט והפך קשה כאבן.

דף קטב כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה טעם אסור במן החידי"א מספר, כי נשאל על ידי גביר, מאחר שניתן היה לטעום במן שירד מן השמים את כל סוגי הטעמים, מה היה, איפוא, דינו של אדם אשר ביקש לטעום טעם של מאכל אסור, האם הוא עבר בכך על איסורי מאכלות? **הלה** לא עבר כלום, השיב לו החידי"א. שכן, בטעם של איסור לבד אין שום חשש. ראייה לכך מסוגייתנו המביאה מאכלים שונים הדומים בטעמם למאכלות אסורות, והם מותרים באכילה... ("פתח עינים"; "כמוצא שלל רב" שמות, ר"י).

דף ק"א רמי בר תמרי דהוא רמי בר דיקלי **יש לעשות הכל כדי שלא להזדקק לבריות** הבה נתאר לעצמנו את המקרה המתואר בגמרא: אדם מגיע לסורא בערב יום כיפור. הוא חולה מעיים, ללא בגדים משלו, ועליו לסעוד את לבו לפני היום הקדוש. והנה, הוא אינו מתדפק על פתחי יהודים רחמנים בני רחמנים, אלא מחפש כחל [חלק של הבהמה], ומבשל אותו בחרצנים ישנים!!! היתכן?!! **בוא וראה** - הסיק הגר"ח שמואלביץ זצ"ל - כמה היה ברור לו שיש לעשות הכל כדי שלא להזדקק לבריות...! ("שיחות מוסר"; מוח ולב, ל"ד).

דף ק"א אפקינהו כול עלמא לכחליהו **מנהג זריקת בני מעיים לעופות בערב יום הכיפורים** בכותבו את סדר יומו של היהודי בערב יום הכיפורים, כותב הטור (א"ח"ח סי' תר"ה): "יומה שרגילין לזרוק את בני מעיו [- של התרנגול שנשחט לכפרות -] על הגג כדי ליתנם לעופות, יש להביא ראייה קצת מההיא דמסכת חולין רמי בר תמרי איקלע למערבא מעלי יומא דכפורי חזא דקא שדו כבדא וכוליאא אזיל שקלינהו משום דהאינא דהיתרא שכיח טפי". **כבר** בתקופת הגמרא, איפוא, נהגו בערב יום הכיפורים להשליך שאריות בשר לפני העופות. טעמו של המנהג מעורר צמרמורת: רחם על אחרים, כדי שבשמים ירחמו עליך...

דף קיגא לא תאכלו כל הנבילה **מומר "בתאבון"...** פעם נזדמן בעל החידושי הרי"ם מגור זצ"ל לביתו של עשיר אחד בשעת אכילה. איחל לו לעשיר "בתיאבון". **ענה** זה: אילו היה יודע כבודו בשבשר נבלה הוא, לא היה מברכני לתיאבון". **אדרבה**, ענה החידושי הרי"ם, מוטב תהא מומר לתיאבון ולא מומר להכעיס... (סיפורי חסידים, ראה).

לעילוי נשמת

הר"ר **שבח שפירא** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע כ"ג אייר תשנ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י חתנו ובתו
משפ' רוסף ירושלים

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים דוד גרינוולד** ז"ל
ב"ר יצחק מנחם ז"ל נלב"ע כ"ג אייר תשנ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידיו הר"ר **נח גרינוולד** כוכב יאיר
והר"ר **יעקב גרינוולד** קרית קרניצי

לעילוי נשמת

מרת **תמר איטה ברלינר** ע"ה
ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע כ"ג אייר תשנ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד
שיעור דף היומי סוכטשוב

הודעה חשובה

בעקבות פניות רבות מצד לומדים המעוניינים להצטרף לשיעור דף היומי המתקיים באיזור מגוריהם. אנו פונים לציבור מגידי השיעורים מכל רחבי הארץ לעדכן מקום ושעת השיעור, על מנת שנוכל להענות לפניות הנ"ל,
בטלפון: 03-6164725
או בפקס: 03-5780243

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד
שיעור דף היומי סוכטשוב

הודעה לציבור גבאי בתי הכנסת

שנה זו הינה שנת סיום הש"ס שיחול בעז"ה בחודש אדר תשס"ה. פונים אנו אל ציבור גבאי בתי הכנסת היכולים בשנה זו ליתן תנופה לציבור המתפללים בהקמת שיעורים חדשים בדף היומי.
לפרטים ניתן לפנות למשרדנו:
בטלפון: 03-6164725
או בפקס: 03-5780243